

Oportunitats a mitjà termini en el sector agroalimentari a l'Àfrica, la Mediterrània i l'Orient Mitjà

Idees força

- La recuperació dels països de l'àrea mediterrània que tenen una economia més diversificada podria ser més vigorosa a partir de 2010, i podrien recuperar el potencial anterior a la crisi sempre que Europa i els països del Golf reprenguin el creixement.
- El sector de la transformació d'aliments es troba, en la majoria dels països de la regió del sud i de l'est de la Mediterrània, en un procés fort d'actualització tecnològica per tal d'adaptar-se als canvis en els hàbits de consum locals i als estàndards de qualitat i higiene europeus.
- A Turquia, les oportunitats en el sector sorgeixen dels projectes públics previstos d'unificació i d'irrigació de terres, on la maquinària agrícola no produïda localment en resultaria la més beneficiada, així com de les necessitats per acomplir els estàndards de normalització de productes agroalimentaris i d'higiene i de la necessitat d'augmentar la qualitat en recerca i innovació.
- Les oportunitats a Algèria sorgeixen a partir de les necessitats no satisfetes i creixents de la població i de les mancances evidents de la indústria agroalimentària en tots els seus àmbits (*packaging*, transformació, logística, distribució i serveis associats).
- A Sud-àfrica, l'augment progressiu de la renda per càpita i l'ampliació de la classe mitjana podria generar un potencial en la demanda de productes de més alta gamma a mitjà termini, i un cop superada la crisi.
- Israel és un dels líders mundials en recerca i innovació aplicada a l'agricultura, i és un exportador rellevant d'agrotecnologia a la regió; per això, pot resultar interessant establir acords de col·laboració amb empreses i institucions locals.

Sector Agroalimentari

El desenvolupament de la indústria agroalimentària als països de l'àrea mediterrània i l'Orient Mitjà (als quals també es pot incloure Sud-àfrica) s'ha produït com a conseqüència d'una sèrie de factors favorables com l'elevat volum de producció agrícola, un mercat domèstic gran i en creixement i, en molts d'aquests països, la disponibilitat de mà d'obra ba-

rata. A més, des de fa anys s'està produint un procés de modernització en el sector, tant per adaptar-se a les necessitats del consumidor que han canviat com a resultat de l'increment del seu poder adquisitiu, com, sobretot en el cas dels països mediterranis, per poder fer front a la competència dels productes europeus en un context de liberalització mútua que comportarà, a la vegada, un accés més gran al mercat europeu per part d'aquests països.

Turquia és el principal país productor i exportador agrícola dels països de la regió mediterrània sud i oriental. Durant els últims anys, les exportacions catalanes de fungicides i extractes, essències i concentrats de cafè han tingut creixements importants al país i el 2007 han assolit una quota de mercat significativa del 7% i del 19%, respectivament. A més, el 84% de les inversions estrangeres directes mundials catalanes fetes en el sector de l'agricultura durant els últims anys s'han destinat a Turquia. Si bé és cert que l'actual conjuntura global podria significar la retirada de capital del país per l'aversion al risc, a mitjà termini el sector continua presentant un potencial interessant un cop la moneda local s'estabilitzi i es recuperi la demanda exterior i la inversió en capital fix. Les oportunitats per a les empreses estrangeres del sector sorgeixen dels projectes públics previstos d'unificació i d'irrigació de terres (projecte GAP), on la maquinària agrícola no produïda localment resultaria la més beneficiada del programa d'ajuts adreçat a la ramaderia i la salut animal, de les necessitats per aconseguir els estàndards de normalització de productes agroalimentaris i d'higiene i de la necessitat d'augmentar la qualitat en recerca i innovació. També el creixement de l'agricultura biològica s'espera que atregui força inversió estrangera els propers anys.

Al Marroc la indústria agroalimentària és la principal del país. Tot i que la demanda inferior de consum europea i la baixada dels preus podria alentir-ne el creixement a curt termini, el potencial de creixement es manté a mitjà termini. Els principals sectors d'activitat s'adrecen a l'hortofruticultura, els greixos, el sucre i derivats, el processament de cereals, les hortalisses i peixos en conserva i el menjar per a bestiar. Pel que fa als productes catalans, d'una banda, Catalunya ha exportat greixos i olis a escala mundial però no al Marroc de manera significativa. Tanmateix, el 2008 les exportacions catalanes d'aquests productes al Marroc s'han multiplicat per quatre respecte del 2007. De l'altra, les exportacions catalanes d'insecticides i fungicides i adobs han gaudit d'una quota de mercat significativa al Marroc els últims anys. Un dels altres sectors importants al país és el de begudes, al qual Catalunya ha destinat el 16% de les inversions estrangeres directes dels últims anys; concretament, en el subsector del vi al Marroc és un dels principals productors entre els països musulmans. La necessitat de millora i desenvolupament de segments com els productes bio, l'alimentació

d'animals domèstics, el material i la maquinària agrícola i l'emalatge genera oportunitats per a l'empresa catalana. A més, al començament del 2009 el Govern ha arrancat el Pla Marroc Verd, un programa de 1.800 milions d'euros per als propers cinc anys per augmentar la competitivitat de l'agricultura marroquina, la qual cosa pot representar oportunitats d'inversions per a l'empresa estrangera.

L'agroindústria local constitueix una de les forces del creixement actual de l'economia algeriana. Es tracta del país africà que més productes alimentaris importa (gairebé la meitat de les necessitats de consum d'una població de 34 milions d'habitants). En aquest sentit, les exportacions catalanes han estat molt presents els últims anys: Catalunya ha tingut quota significativa en fruita (7,4%), màquines empaquetadores i envasadores (8,6%), mesclades odoríferes per a l'alimentació (11,8%), oli de soja (4,1%) i margarina (40,4%). A més, Algèria es troba entre els cinc mercats més importants per a Catalunya en oli de soja i margarina, ja que un 12% i un 16,4% respectivament de les exportacions catalanes mundials d'aquests productes es dirigeixen a aquest país. Les oportunitats empresarials del país provenen, d'una banda, del desenvolupament del Pla Nacional pel Desenvolupament Agrícola (PNDA): nous projectes d'infraestructures i sistemes d'irrigació suplementaris, enfortiment de la mecanització i aplicació de noves tècniques de conreu, el relançament de la indústria dels llegums i del vi (una quarta part de les IED catalanes a Algèria els últims anys es destinen a aquest sector) i la integració de la producció agrícola i la transformació industrial. De l'altra, tot i que la situació econòmica actual podria reduir la demanda d'aquests productes a curt termini, cal esperar que continuï la tendència a una creixent demanda de menjars preparats i empaquetats, snacks i aliments processats congelats i en conserva, com a conseqüència de l'expansió del màrqueting en el sector. Per als inversors estrangers, les oportunitats a Algèria sorgeixen per cobrir les necessitats no satisfetes i creixents de la població i les mancances evidents de la indústria agroalimentària en tots els seus àmbits (*packaging*, transformació, logística, distribució i els serveis associats).

Tot i la dimensió relativament petita del mercat, el sector agroalimentari a Tunísia és força dinàmic i no sembla excessivament afectat pel context internacional de crisi. En aquest context, el país presenta una sèrie de desafiaments en tots els nivells

que encara cal cobrir com les necessitats d'incrementar les competències en màrqueting i comercialització, les millores de qualitat i higiene, la manca de tècnics agrònoms ben preparats, l'equipament obsolet i les deficiències en l'emballatge i la cadena logística. Més concretament en el sector del vi i el cava, els productors estrangers poden aprovisionar hotels i restaurants o assolir acords amb empreses locals. A més, calen inversions per millorar la qualitat de les caves i la refrigeració, condicionament i conservació del vi embotellat. Altres espais de mercat es poden trobar en el desenvolupament dels plats cuinats, en l'alimentació dels animals de companyia i en les oportunitats del sector carni (el desenvolupament de la indústria i la tecnologia de la carn vermella, la renovació dels escorxadors i els mercats per al bestiar, la normalització de l'activitat comercial, l'aplicació de la reglamentació...). El 2007, Catalunya ha exportat fungicides i oli de soja de manera significativa a Tunísia. A més, com en el cas d'Algèria, Tunísia és un mercat important per a l'oli de soja, concretament el cinquè, ja que un 12% de les exportacions catalanes mundials d'aquests productes es dirigeixen a aquest país el 2007.

A Egipte l'agricultura és un sector sensible i rellevant per a les autoritats, amb l'objectiu del Govern d'augmentar en un 50% la superfície agrícola d'aquí al 2017. De fet, un bon nombre d'empreses estrangeres s'han instal·lat a Egipte els últims anys motivades per la importància del mercat en nombre de persones, per les previsions de creixement demogràfic, per uns impostos, drets de propietat i costos laborals baixos i per la possibilitat d'aprofitar el comerç internacional. Tot i que les principals produccions agrícoles són de cereals, arròs i cotó, s'està produint un canvi cap a l'expansió de la superfície destinada a l'horticultura i l'agricultura biològica (actualment representa un 0,4% de la superfície agrícola i l'objectiu del Govern és que assoleixi el 2% els propers 20 anys), cosa que pot implicar oportunitats de negoci en l'acompanyament tècnic, en l'assessorament per a les grans empreses productores o transformadores i en el desenvolupament de la logística. Un cop superada l'actual conjuntura econòmica, la tendència global a una alimentació sana impulsaria l'entrada al mercat de productes alimentaris dietètics i més saludables com ara cereals per a l'esmorzar o barretes alimentàries. Pel que fa a l'equipament i la maquinària agrícola a Egipte, el 90% s'importa, cosa que comporta bones oportunitats per a

l'empresa estrangera, com, per exemple, en el sector de la logística, on les deficiències existents ofereixen unes perspectives de necessitats futures.

El mercat agroalimentari israelià destaca pel poder adquisitiu elevat i la tendència cada cop més a consumir productes de qualitat a bon preu. Tot i que s'espera una moderació del consum a curt termini, en el període 2010-2013 el creixement acumulat en el sector podria assolir el 20%. El mercat de begudes alcohòliques podria experimentar un bon creixement els propers anys per la tendència a la vida nocturna; també els productes agroalimentaris que tinguin certificació *kosher* presenten un potencial per a l'exportació cap a aquest mercat i al dels Estats Units. A banda d'això, les exportacions catalanes d'extractes, essències i concentrats de cafè a Israel tenen una quota de mercat molt elevada, del 17% i en l'àmbit agrícola és subministrador significatiu de fungicides i herbicides.

A l'Aràbia Saudita, la indústria local d'aliments processats ha experimentat un fort creixement els darrers anys i alguns segments com el processament de carn, productes lactis, suc de fruita i dolços abasten ja el mercat saudita quasi en la seva totalitat. La demanda en el mercat està relacionada, a més del preu, amb criteris com la percepció de qualitat, salut i innovació. En els segments de begudes, l'aigua embotellada, els suc de fruita i les begudes energètiques experimenten ritmes de creixement elevats. A més, a causa del creixement de la població i el canvi en els hàbits de consum, l'alimentació infantil és un segment de mercat que continua mantenint, tot i la crisi, expectatives de creixement interessants a curt i mitjà termini. En aquest sentit, les exportacions catalanes de preparacions per a l'alimentació infantil han gaudit d'una quota de mercat significativa del 4,6% a l'Aràbia Saudita el 2007 (amb un creixement del 27% el 2008). A més, l'Aràbia Saudita és el setè país més important per a aquests tipus de productes, ja que el 16% de les exportacions catalanes mundials de preparacions per a l'alimentació infantil es destinen a aquest país. Un cas similar succeeix amb els extractes i preparacions de cafè, on a més Catalunya ha gaudit d'una quota elevada el 2007 (16,1%).

Per les seves limitacions inherents, el 80% d'aliments de la Unió dels Emirats Àrabs són importats i aproximadament un 50% són reexportats als altres països veïns del golf, als països de l'antiga òrbita soviètica, a l'Índia i a l'Àfrica oriental. Catalunya

Outlook tecnològic

L'agricultura biològica és un segment en auge a la regió de la Mediterrània que ha atret un flux important d'inversió estrangera els darrers anys amb orientació a l'exportació principalment als països avançats. Egipte es troba entre els primers exportadors mundials de productes agrícoles biològics i les autoritats pretenen incrementar amb força la superfície orgànica els propers anys. Turquia i Tunísia (en especial, els dàtils i olives per a oli) són altres dos dels països on aquesta tendència ha guanyat importància i cal esperar que també ho faci al Marroc i Algèria ben aviat. Tot plegat generarà oportunitats de negoci en l'acompanyament tècnic per als agricultors en reconversió a l'agricultura orgànica i en l'assessorament per a les grans empreses productores o transformadores, i el desenvolupament de la logística associada a garantir la qualitat del producte.

El sector de la transformació d'aliments es troba, en la majoria dels països de la regió sud i oriental de la Mediterrània, en un procés intens d'actualització tecnològica per tal d'adaptar-se als canvis en els hàbits de consum locals i als estàndards de qualitat i higiene europeus. Per això, hi continuarà havent una demanda d'assessorament, enginyeria, maquinària i formació en producció, embalatge (etiquetatge, nous condicionaments) i cadena logística (cadena del fred, equips de transport condicionat), i per a l'obtenció de la certificació de les normes comunitàries, certificació ISO 9002 i d'ISO 22000.

Israel és un dels líders mundials en recerca i innovació aplicada a l'agricultura, i és un exportador rellevant d'agrotecnologia a la regió; per això, pot resultar interessant establir acords de col·laboració amb empreses i institucions locals.

A l'Aràbia Saudita i la Unió dels Emirats Àrabs el desenvolupament local de la indústria de processament d'aliments i begudes, i les facilitats financeres per a l'adquisició de maquinària, podrien significar oportunitats d'exportació de tecnologia i coneixement relacionats, especialment en: processament de carn, productes lactis, suc de fruita i pastisseria.

hi exporta de manera significativa (amb una quota del 10,8% en ambdós casos) farratges i extractes i preparacions de cafè. A més, la Unió dels Emirats Àrabs és el principal país per als farratges catalans, ja que representa l'11,6% de les exportacions

totals catalanes el 2007 i, a més, el 42% de les exportacions catalanes mundials d'aquests productes es destinen a aquest país. Tanmateix, la Unió dels Emirats Àrabs té especial interès a desenvolupar una indústria de processament local i impulsar-ne la inversió. En aquest sentit, actualment hi ha més de 150 plantes locals de processament, especialment en els segments d'olis vegetals, begudes no alcohòliques, suc de fruita, *snacks*, pasta i productes lactis. Finalment, el sector de serveis també podria repuntar per l'expansió del turisme i consum d'oci, així com l'alt nombre d'hotels, ressorts i centres comercials projectats.

A l'Iran, a causa de les mancances en el desenvolupament de l'agroindústria local, les oportunitats es poden trobar en l'exportació d'aliments bàsics (carn) i processats de qualitat per a la classe benestant, tenint en compte una població total de 75 milions d'habitants. També hi ha oportunitats en la reexportació cap a països de la regió del seu àmbit d'influència.

Sud-àfrica és la primera potència agrícola del continent africà; i potència mundial com a exportador de determinats productes, entre els quals hi ha vi, cítrics i fruita en general. Destaca la complementaritat amb Catalunya en fruita de fora de temporada (especialment cítrics), cosa que fa possible augmentar les exportacions per consum i transformació. L'augment progressiu de la renda per càpita i l'ampliació de la classe mitjana, tot i que s'alentirà a curt termini per l'impacte de la crisi, podria tornar a generar un potencial en la demanda de productes de més alta gamma (transformació de lactis, carnis, etc.). Existeix igualment un potencial a mitjà termini per a les exportacions catalanes de carn de porcí. Alguns sectors alimentaris sud-africans presenten oportunitats potencials derivades del seu procés de transformació interna. En concret, en el sector lacti és previsible que s'incrementi la demanda de formació, equipaments, ingredients, canals de distribució i promoció, amb possibilitats de *joint ventures*; mentrestant, continua l'adequació del sector vitivinícola als requeriments del mercat global, cosa que pot generar oportunitats en equipament i productes innovadors (osmosi inversa, filtre tangencial, tractament d'efluvis, productes enològics), taps sintètics i noves formes de tap, *packagings* més atractius i desenvolupament de serveis en matèria de viticultura i enologia (anàlisi enològica, assessoria, etc.). Destaquen en els darrers anys, finalment, les

exportacions catalanes de maquinària per empaquetar, que han assolit una quota de mercat a Sud-àfrica de gairebé el 16%.

Visió general de la regió

El grau de desaceleració de l'economia ha variat en cada país de la regió en funció de la dependència de les exportacions a Europa, dels ingressos del petroli i de la situació de les seves finances públiques i de la balança de pagaments. Entre els països exportadors de petroli, Algèria (que compta amb reserves internacionals) i els països del Golf (amb fons sobirans) utilitzen la política fiscal per esmortir la crisi. A curt termini, la recuperació feble de la demanda mundial de petroli i la pèrdua de valor accionarial per la crisi limitarà la millora d'aquestes economies, que podrien créixer en conjunt entre un 2 i un 4% el 2010, segons les projeccions de l'FMI i el Banc Mundial; a mitjà termini (2011-2014), l'Aràbia Saudita i la Unió dels Emirats Àrabs podrien gaudir d'una taxa de creixement anual proper al 5%; Algèria, del 4%, i l'Iran, del 3%.

Egipte, el Marroc, Tunísia i Turquia han afrontat la crisi en condicions macroeconòmiques relativament sòlides, però l'impacte de la crisi sobre l'eco-

nomia real també ha estat significativa per la seva dependència financera i comercial amb la UE i per la disminució de l'afluència del turisme i l'enviament de remeses. Els països del nord de l'Àfrica han mostrat una certa resistència a la crisi a causa sobretot de l'escassa exposició internacional dels seus sistemes financers. Turquia, per contra, ha patit amb força la retirada de capital estranger i la caiguda de les exportacions. La recuperació dels països de l'àrea mediterrània que compten amb una economia més diversificada podria ser més vigorosa a partir del 2010, i podrien recuperar el potencial anterior a la crisi sempre que l'economia europea i els països del Golf també reprenguin el creixement.

Finalment, a l'extrem austral del continent africà, la seva principal economia, Sud-àfrica, pateix la retirada massiva dels fluxos de capital i la reducció de la inversió, sobretot per les restriccions governamentals, així com per la caiguda del consum i del comerç internacional. Per això, el 2010, Sud-àfrica probablement creixi a una taxa modesta entorn de l'1,5%, mentre que a mitjà termini podria recuperar un ritme similar (potser lleugerament inferior) a l'anterior a la crisi, entre el 4 i el 5%.

Resum d'oportunitats

Sector	País	Oportunitat
AGROALIMENTARI	Sud-àfrica	<ul style="list-style-type: none"> ■ Importació de porcí i de productes veterinaris ■ Demanda d'equipaments i productes innovadors en el sector vitivinícola
	Turquia	<ul style="list-style-type: none"> ■ Oportunitats en maquinària agrícola, irrigació de terres i agricultura orgànica ■ Necessitat de modernització per aconseguir els estàndards sanitaris de la UE
	Marroc	<ul style="list-style-type: none"> ■ Oportunitats en alimentació d'animals domèstics, maquinària agrícola i embalatge
	Algèria	<ul style="list-style-type: none"> ■ Oportunitats en sistemes d'irrigació, mecanització i aplicació de tècniques de conreu ■ Cobrir mancances en <i>packaging</i>, logística, distribució i serveis associats
	Tunísia	<ul style="list-style-type: none"> ■ Necessitats de millora en qualitat i higiene ■ Deficiències en l'embalatge i la cadena logística
	Egipte	<ul style="list-style-type: none"> ■ Expansió de l'agricultura biològica i demanda creixent de productes dietètics ■ Oportunitats en desenvolupament logístic i en maquinària agrícola
	Àrabia Saudita	<ul style="list-style-type: none"> ■ Augment de la demanda relacionada amb major qualitat, salut i innovació ■ Demanda creixent d'aigua embotellada, sucres, begudes energètiques i alimentació infantil
	Unió d'Emirats Àrabs	<ul style="list-style-type: none"> ■ Inversió local en oli vegetal, sucres de fruita, <i>snacks</i>, pasta i lactis